

Пізнай свій край!

Продовження.
Початок у № 5 (144) травень 2014 р.

Працівники Львівської обласної наукової медичної бібліотеки у рамках проекту «Мандремо Україною» здійснили сьому подорож Батьківщиною. На цей раз їх шлях пролягав до центральної України. Задум поїхати саме туди спричинили події, які відбулися у нашій державі – Майдан і 200-річчя з дня народження генія українського народу Тараса Шевченка. Сьогодні продовжуємо публікувати враження від побаченого.

Наш шлях лежав до Канева – славного міста над Дніпром, рідного міста для кожного свідомого українця, документальна історія якого розпочалася у другій половині XI ст. У часи княжої доби місто було важливим перевалочним пунктом на торговому шляху «із варяг у греки». У XIII столітті, після руйнування міста Батием, Канів став резиденцією баскаків-намисників монголо-татарського хана у завойованих землях.

Новий період історії Канева почався у XVI столітті, коли він став одним із осередків формування козацтва. Місто навіть було неофіційно козацькою столицею. «Черкаси канівські» так називали тоді козаків, які збиралися та будували хутори на землях канівського староства, майбутнього засновника Запорізької Січі – Дмитра Байди-Вишневецького. А трохи пізніше доля пов'язала із Каневом видатних козацьких полководців Івана Підкову та Самійла Кішку. Отамани були поховані поряд із містом на Чернечій горі (нині гора називається Тарасовою), де в ті часи стояв шанований козаками Успенський монастир.

XVII століття було настільки бурхливим для Канева, що для переказу його хронології потрібна ціла книга. Тому зазначимо лише, що в 1686 році Канівщина була оголошена нейтральною (нічийною) територією. А 1711 року у Канів повернулись поляки. Вони оголосили місто центром староства та збудували в ньому замок, який у 1768 році спалили гайдамаки отамана Семена Неживого.

Головною святинею Канева є Георгіївський Собор, згодом переосвячений на Успенський, збудований князем Всеволодом у 1144 році. У 1239 році монголо-татари зруйнували Канів. Собор уцілів, хоча тривалий час стояв напівзруйнованим. Відбудували святиню у XVI столітті. Тоді ж її укріпили для виконання фортифікаційних функцій у боротьбі з татарами. І собор справно виконував ці функції. Особливо пам'ятною стала оборона собору від турецько-татарської навали у 1678 році. Нею керував архімандрит Макарій Токаревський. Тривала вона кілька днів. Врешті-решт татари обклали собор дровами і соломою і підпалили. Оборонці змушені були здатися. Їх піддали жорстоким тортурам. Згідно з легендою в руїнах собору залишилися гори мертвих тіл. Але тіло Макарія було нетлінним. Його спочатку поховали у Каневі, а у 1688 році перенесли до Переяслава. Мощі Макарія було визнано чудотворними, вони зцілювали хворих та немічних. Врешті решт Макарія було канонізовано як чудотворця та мученика. Нині поряд із собором стоїть пам'ятник Святому Макарію. З 1942 року мощі Макарія перебували спершу в Троїцькій церкві в м. Черкаси, потім – в церкві Різдва Богородиці, а з 2003 року ця святиня стала місцем паломництва парафана черкаського новозбудованого Свято-Михайлівського кафедрального собору.

Історія Канева говорить про те, що у далекому 1861 році у соборі спочивало тіло славного поета, генія українського народу Тараса Шевченка перед захороненням його на Чернечій горі. Від 22 травня 1861 року не зупиняється вервечка людей, які відвідують Канів, щоб схилити голову і віддати шану славному сину України.

На високій кручі, над самісіньким Дніпром, спочиває Шевченко. Саме тут він хотів оселитися, навіть запроєктував будиночок, але... не судилося. Тепер Шевченко з висоти Чернечої гори дивляється у повноводне Дніпро, широкі лани і бори і ніби в душу заглядає, чи була не зрадили ми свою неньку-Україну. На Шевченковій горі зринають у пам'яті слова Шевченкового Заповіту. Пам'ятник поету був встановлений ще у 1939 році до 125-річчя з дня народження поета, а в основу покладена плита, яка увінчувала могилу Шевченка. «...свою Україну любіть, любіть її у время люте, в останню тяжку минуту за неї Господа моліть...»

Мандруючи Канівщиною захоплюєшся неповторною природою цього краю: «між ярами, над ставами верби зеленіють...» З самої землі черпав наш геній слова возвеличення рідного краю, неповторної його теплоти і краси.

Недалеко від Києва розташоване маленьке село Трипілля. При їзді в село височіє Дівич-гора, на якій було розкопано жертвник богині-діві зарубинецької культури. На

території с. Трипілля збереглися могильник зарубинецької культури Дівич-Гора (III ст. до н. е. – II ст. н. е.), залишки давньоруського городища – рештки міста Треполя. Місто Треполь відігравало значну роль у Київській Русі. Вже у другій половині XI ст. воно було одним із центрів ремесел і торгівлі та вважалось «водяними воротами». Біля нього знаходилися стоянки торгових суден, що ходили по Дніпру. У місті розвивалося гончарство. Вироби місцевих майстрів вивозилися далеко за межі Київської землі.

Трипілля село всесвітньовідоме.

Славу йому принесли знахідки відомого археолога Вікентія Хвойки, який у 1897 році розкопав поряд із селом поселення нікому невідомої на той час культури. Відкриття Хвойки стало справжньою сенсацією в науковому світі. Подумати тільки – було відкрито цілий народ та залишки прадавньої культури, які доводили, що українці жили на цих теренах більше 4, 5 тисяч років тому. Наші пращури жили у побілених хатинках, випалювали кераміку, яку прикрашали особливими орнаментами, дбаючи не лише про практичність але і про естетичний вигляд здається зовсім побутових речей...

Трипільська культура була поширена в основному на території нинішньої Правобережної України, лише невелика її частина була на території Молдови і Румунії. В українській землі і досі лежать мільйони не розкопаних пам'яток. Радянська наука засекретила всі дослідження Трипільської культури, які відбувалися до 1937 року, більш того – вчені-дослідники були розстріляні. Радянська влада, як і царська влада в XIX ст., не могла допустити, щоб український народ мав у своїх історичних здобутках таку красномовну сторінку, як Трипільська культура.

Артефакти сьогодні зберігаються у Трипільському археологічному музеї та у приватному музеї «Аратта». Про Трипільську культуру мають знати всі українці, – переконаний власник приватного музею Олександр Поліщук, – бо українці, за його словами, – це не те, що люди першого сорту, а «вищі люди в світі». За ними стоїть велична Трипільська цивілізація, вони є прямими нащадками того народу, який породив всі індоєвропейські народи, що пішли і в Європу, і в Азію.

Далі був славний Київ. Хрещатик настоює, у повітрі відчувається до цього часу запах диму. Намети, обвітрені обличчя борців за нашу свободу викликають велику повагу. Здалека обгорілий будинок Профспілок, прихисток для мітингарів впродовж довгих холодних ночей і останній притулок для загинувших. Вибита бруківка, барикади. Перебуваючи там, розумієш, що кошти, які кожен передавав на Майдан це зовсім нічого... Бути там і вистояти – це подвиг! Алея Героїв Небесної Сотні вкрита квітами, лампадками, звідусіль відчуваєш біль і жаль за кожним героєм. І зовсім поруч, біля Маріїнського Палацу сумнозвісний вертолітний майданчик на Печерських пагорбах для недостойного «гаранта» прав і свобод.

Мандрівка давнім Києвом постійно перепліталася з ще зовсім свіжою історією. Університет ім. Т. Шевченка асоціювався зі студентами, які у листопаді 2013 року вийшли першими на підтримку євроінтеграційного курсу України. Бульвар Шевченка сьогодні «прикрашає» лише п'єдестал пам'ятника ката України. Ленінопад, який розпочався в Україні вивільнив українську землю, а сьогоднішні страшні сепаратистські дії відбуваються саме у тих областях України, де ще бовваніє ідеолог комунізму...

Славний Володимирський собор з унікальним мармуровим іконостасом та розписами Врубель асоціюється з Патріархом УПЦ КП Філаретом, який був зі своїм народом у найтрагічнішій тижні сучасної історії України. Золоті Ворота і Софія Київська – наша слава і неповторність. А недалеко від славної Софії Київської – Михайлівський Золотоверхий собор і монастир, монахи якого розбудили не лише киян, але і всю Україну, гучним набатом підняли з колін весь український народ. Михайлівський собор став символом об'єднання людей, великої жертвності, доброти, віри і сили духу.

Київ змінився, тепер тут хочеться бути, тут свобода. Про Київ можна писати і розповідати дуже і дуже багато – це коліска нашого народу, славне місто над Славутичем – Дніпром. Тут творилася і твориться історія. Тут треба бути, щоб відчути і величний дух княжої епохи і відчути сучасність. Сьогодні Україна переживає своє друге народження. «Борітеся – поборете! Вам Бог помагає...» – з цими словами Тараса Шевченка загинув перший герой Сергій Нагойан.

Ми маємо бути гідними Героїв Небесної Сотні і всіх тих героїв, які вистояли і виборили для нас усіх кращу долю.

Свою мандрівку Україною ми завершили у невеличкому містечку Радомишль, до XV ст. – Мичеськ, до 1946 р. – Радомисль, – одному із стародавніх міст Полісся на лівому березі ріки Тетерів. Через Мичеськ приблизю з X-XI ст. ст. пролягав шлях з Києва на Волинь та в Польщу. Вперше Мичеськ письмово згаданий у Іпатіївському та Троїцькому літописах.

В 1320-х рр. великий князь литовський Гедимін зайняв Древлянську землю і 1362 року Мичеськ потрапив до складу Великого Князівства Литовського і належав йому 207 років. У 1399, 1416 та 1462 рр. місто зазнало руйнувань під час нападів татар. Напади татар тривали й пізніше. Через це в XVI ст. місто занепало й перейшло у власність Києво-Печерського монастиря. Чимало роль у розвитку міста відіграв архімандрит Києво-Печерського монастиря Єлисей Плетенецький. З його іменем пов'язаний початок книгодрукування в Києві. 1606 року для потреб лаврської друкарні він збудував у місті папірню, яка стала першим на території сучасної України підприємством з виготовлення паперу.

У серпні 1729 року у володіння Радомислем вступив номінат і адміністратор Київської унійної митрополії єпископ Анастасій Шептицький, який того ж року став митрополитом Київським. Значення міста зросло з 1746 р., коли воно стало резиденцією унійних митрополитів. У цей час збудовано Радомишльський замок, оточений ровом і валом, де містилася резиденція зі скарбницею. Історичні джерела свідчать, що більшість церков на Радомильщині заклали, збудували, перебудували або відновили у період існування унійської митрополії.

Тут діяли консисторія, керівний, адміністративний та судові органи, у місті проводили унійські церковні збори, синоди, на які з'їжджалися сотні делегацій з усіх епархій, тут висвячували єпископів та священників. Усі фактори сприяли культурному, політичному та економічному відродженню міста. Нині Замок-папірня «Радомишль» розгортає унікальну колекцію домашньої ікони із збірки Ольги Богомолець, яка нараховує понад 5 000 експонатів, тут відвідувачам демонструють старовинний процес виготовлення паперу.

Мандруючи Україною, не перестаєш захоплюватися її красою, пізнаєш її, розумієш, наскільки вона важлива для нас. Три дні подорожі, подолаю близько 2000 км і всюди така краса, таке багатство, така земля і такі безконечно миролюбні, добрі та працьовиті люди, які щиро всім бажають лише добра, але у разі небезпеки здатні вистояти проти будь якого ворога, захистити свою неньку-Україну. Чим більше пізнаємо свій край, тим більше сповнюємося віри у прекрасне майбутнє нашої країни!

Ярослава ЛОЗИНСЬКА,
голова профкому Львівської обласної наукової медичної бібліотеки